

ДРАМСКА БАШТИНА

КУ
НА
С

ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ

Карољ Оберњик

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

МУЗЕЈ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ СРБИЈЕ

Библиотека

ДРАМСКА БАШТИНА

Коло 12, књига 2

ISBN 86-80629-35-9

Издавач

Музеј позоришне уметности Србије

11000 Београд, Господар Јевремова 19

Главни и одговорни уредник

Ксенија Радуловић, директор

Уредник едиције и приређивач

Олга Марковић

Сарадник

Миланка Андријашевић

Коректор

Олга Марковић

Ликовно решење

Ново Чогурић

Припрема за штампу

Свешозар Сјанкић

Штампа

Алфаграф, Петроварадин, Рељковићева 20

Тираж: 300 примерака

Штампање завршено: новембра 2005.

БУРАБ БРАНКОВИЋ

Историјска драма у 5 чинова

написао Карољ Оберњик

превео и прерадио Јован Ђорђевић

Београд 2005.

КАРОЉ ОБЕРЊИК
ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ
Историјска драма у 5 чинова

ЛИЦА:

ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ, деспот српски

МАРА

ГРГУР

СТЕВАН

} деца му

ЈЕВРОСИМА, Марина пратиља

ЛАЗАР

СЕКУЛА

ВЛАДИСЛАВ

} мађарске војводе

МУРАТ II султан турски

ЧЕЛЕБИЈА његов доглавник

I Велможа српски

II Велможа српски

III Велможа српски

I Грађанин

II Грађанин

III Грађанин

I Слуга

II Слуга

Гласник српски и мађарски

I Роб турски

II Роб турски

Више војника српских и мађарских

Догађа се у II половини XV века.

СРПСКО НАРОДНО

ПОЗОРНИШТЕ.

У Београду у Недељу 17. Септембра 1867. године

У ДВОРАНИ КОЈ „СРПСКЕ КРУНЕ“

представљаће се:

ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ

Историјска драма у 5 чинова, од В. ОВЕРЊИЋА, с публицистичког превод и прерадо ЈОВ. ЂОРЂЕВИЋА.

Л И Ц А :

Ђурађ Бранковић, војвода српски

Горан — војвода српски

Степан —

Јездар, старији пријатељ војводе Бранковића

Јездар младић српски

Стеван Јанко, мађарски војвода

Владислав, Сибирјанин Јапко син

П. Мурат, цар турски

Челебија, паша београдски

Црно —

Други —

Мађарски гласник

Марија Бранковићева кћи

Јеврејин, жена Јездара

Јездар тобошки

Јездар жена

Телеман

Педелковић

С. Максимовићка

Никола

Муроматовић

Ђорђе

Ђурађ

Стамболић

Стеван

Стеван

Бонифатић

Ђурађ

М. Грујић

М. Ракићка

Љубић

М. Недељковићка

Српске војводе, гласници народ, српски, мађарски и турски војводи, два чуvari. Збана се у Смедереву, пета рудна у стону Муратовића око 1489.

ЦЕНЕ МЕСТА:

Седиште I. реда: 12 гр. — Седиште II. реда: 8 гр. — Стајање 5 гр. —

Улазнице могу се добити у дућану Хаџи-Димитријевић епола, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК РАВНО У 7 ЧАСОВА У ВЕЧЕ.

ЧИН ПРВИ

У дубини види се град Смедерево с' леве стране (публике) црква, с' десне двори. Лево и десно од зледалаца.

ПРИЗОР 1.

I, II и III Грађанин стоје на зиду градском, те гледају на десну страну, с' десна чују се њихови.

I ГРАЂАНИН

Боже даруј нам победу!

II ГРАЂАНИН

Победа је онде, где је Деспот и Сибињанин Јанко.
(Тојови)

I ГРАЂАНИН

Чујеш! То је био Деспотов Крњо и Зеленко; ала тутњи, чини ми се канда вели: на Мујо, то је за Косово!
(Тој)

III ГРАЂАНИН

Ово је опет био мађарски топ, чисто бих се обкладио! Добро гуди!

II ГРАЂАНИН

Бре није то био топ, него се то Јанко с' Мујом разговара. Сад му је баш казао "К себи руке девере".

I ГРАЂАНИН

Држите се Мађари, држите се Срби браћо!
(Више пјојова)

III ГРАЂАНИН

Аха, ово је опет било опело Турцима.

I ГРАЂАНИН

Цела се војска ускомешала, како ми се чини Турци су сасвим узбијени.
(Оду)

ПРИЗОР 2.

Мара и Јевросима (излазе из двора)

МАРА

Ах! Јевросимо како стрепим због ове страшне и неизвесне битке.

ЈЕВРОСИМА

Уздај се у Бога драга Маро, наша ће бити победа! Два витешка народа Срби и Мађари војују сад против Турчина а сам Сибињанин Јанко вреди за читаву војску.

МАРА

Ти се уздаш па и мене тешиш драга Јевросимо али мене не престано муче страховити снови моји.

ЈЕВРОСИМА

Сап је лажа, а Бог је истина! Хајдемо у цркву да се Богу помолимо, да нам опрости грехе наше.

МАРА

Ја не могу у цркву; душа ми је немирна и узрујана, бојим се да ми молитва неће бити угодна Богу.

ЈЕВРОСИМА

Тога се не бој драга Маро! Молитва је у свако доба угодна Богу.

МАРА

Али – ти не знаш – бојим се да сам веома грешна девојка.

ЈЕВРОСИМА

Ти грешна? – Та ти си чиста и невина, као она капка росе на цветку.

МАРА

Али ипак драга Јевросимо, можда има и таквих грехова, које ни ми сами не познајемо – Ах Јевросимо, ти не знаш зашто ти ја тако говорим.

ЈЕВРОСИМА

Па искажи ми све, шта ти је на срцу, драга Маро!

МАРА

Има томе већ три месеца! То је било – та знаћеш већ – кад су оно Турци с' великом силом ударили на Мађарску земљу, од куд их је храбри Јанко патраг узбио. Турска војска утаборила се била око нашега града. Једнога јутра стајала сам на прозору у мојој соби, и посматрала дугу турску ордију која се у неизмерној даљини простирала.

ЈЕВРОСИМА

Даље, даље!

МАРА

Онда спазих неколико коњаника, који се из турскога табора, нашем граду примицаху. Пред њима је јахао делија у богатом руву, на помамном белцу. Како сам их радознано гледала, нисам ни приметила кад су под град дошли. Поплашена хтедох са прозора да умакнем, али нисам могла.

ЈЕВРОСИМА

Ваљда су твоје оцу ишли?

МАРА

Нису! А можда и јесу. Шта знам. -- Мени бар ништа није познато. Кад већ сасвим под град стигонте, богати онај коњаник погледа на мој прозор, и наши се погледи сусретоше! Ах! Јевросимо! Ја нисам у стању да ти опишем тога ленога јунака. -- У његовим црним очима буктала је нека необична ватра, а на румено-бледом лицу његовом, било је спојено величанство са неким тихим осећајем. Не, не! ово лице не могу никако заборавити. Ја бих хтела добра Јевросимо, ја бих то из свег срца хтела али нисам у стању.

ЈЕВРОСИМА

Па шта се даље догодило?

МАРА

Онај коњаник тако ми дубоко у очи погледа као да ми је хтео погледом својим душу испити. Ја пагло одскочим од прозора, и онесвешћена паднем на столицу. Шта се после тога на пољу збило, не знам.

ЈЕВРОСИМА

То је дакле све? -- Тај богати коњаник могао је бити какав Паша -- Бег -- а можда и сам Везир; јамачно је био дошао да види како лежи град.

МАРА

Не збори тако молим те. Ја ти још писам све казала. Ја не знам шта је могао бити онај лепа коњаник, али ни сам Султан не може имати племенитијег стаса. За Мурата говоре да је исто тако јунак, као што је у лицу благ и тих. Ако је то истина, онда ни самог Султана не могу представити себи у другом облику. Али он то није био а и боље је што он то није био.

ЈЕВРОСИМА

А зашто то драга Маро?

МАРА

Јер видиш драга Јевросимо! Од онога дана сваку ноћ указује ми се слика његова. По који пут ми се јави у бурном облику, гњевно гледа око себе, а само на мене умиљато погледа. К мени пружа руке своје – ја устрашено хоћу да бежим, хоћу за браћу своју да се заклоним, али он за један тренутак изчезне. Ноге ми се укоче, а он ме ухвати, па лети самном, далеко, далеко. Кад – када видим га у цветном перивоју, и не могу да га се опростим ма да би како хтјела. О, Јевросимо! ово пису добри снови, и зато не дај Боже да је он Султан, јер онда би имали више стрепити од опасности, која нам се у спу јавља.

ЈЕВРОСИМА

(За се)

Љуби га!

(Гласно)

Тако је драга Маро, ово пису добри снови. Пости и моли се Богу, да уклони сваку опасност од нашега дома.

МАРА

Да, да! Молићу се! Хајдмо у цркву да се помолимо Богу, за победу наше војске.

(Оде лагано у цркву)

ЈЕВРОСИМА

Хајдмо!

(*За се у ходу*)

Шта ће на послетку бити са овом кукавном девојком?

(*Оде за њом*)

С' поља се чује победни мари, звона звоне, и народ с поља весело кликће: "Живели Срби и Мађари! Живео Деспоин и Сибињанин Јанко!"

I ГРАЂАНИН

Војска се враћа с' победом!

ПРИЗОР 3.

Улазе Ђурађ, Јанко, Владислав, Грџур, Спџеван, више вел-можа и војника са барјаком и коњима. Најзад Мара из цркве (Лазар)

МАРА

(*Излећи из цркве пре оцу у задрљај*)

Бабо, слатки бабо!

ЂУРАЂ

Слатка, добра кћери, ти си се за нас Богу молила, је ли дете моје? Видиш, Бог је саслушао молитву твоју: Сједи Бабајко и браћа ти ево се без повреде повратили, загрли и њих, и они су вредни твоје љубави.

МАРА

Добро ми дошли драга браћа моја!

ГРГУР

Ево ти братски пољубац мила сејо!

(*Пољуби је*)

МАРА

(Стевану)

Мили брате! Твоје би место било још овде код мене, а не у табору, где ти толике опасности прете.

СТЕВАН

Не бој се мила Сејо, умен већ и ја сабљом владати, смем се и ја огледати с' душманином.

ЂУРАЂ

(Народу)

Народе, и браћо мила! Бог правде, који брани невиност даровао је победу војсци нашој. Горда сила османлијска већ је узбијена насшом храброшћу, и помоћу наших витешких савезника Мађара. Победа је потпуна била, али још један ударац није довољан, да сатре тако снажног непријатеља, као што је Турчин. — Но уздам се у Бога, у Витештво нашега народа и у помен наших храбрих савезника Мађара, да ће се започето дело на скоро и довршити, и да ће се наскоро народна застава развити на бедемима наших освојених градова, са којих нас бледи полумесец још једнако опомиње на Косовску несрећу. — Сад хајдмо и захвалимо Богу на дарованој победи.

СВИ

Тако је, помолимо се Богу!

ЂУРАЂ

Хајдмо децо!

(С поља ђруба)

ЛАЗАР

Гласник долази.

ПРИЗОР 4.

Гласник и њређанињи.

ЂУРАЂ

Какве ми гласе доносиш?

ГЛАСНИК

Светли Господару! На градским вратима стоје два турска посланика и моле те да их саслушаш, они ти предлажу мир.

СЕКУЛА

Немој их саслушати Господару, немој ни да их пушташ преда се. То не би било добро зато, што они, ти северници или су ради да преваре, или да се спасу, кад с понудом мира долазе. Не би било право зато што ти стојиш под заштитом Краља па не можеш без његовог знања и одобрења на мир пристати.

ЂУРАЂ

Ја јесам савезник вашег Краља, али му писам поданик његов. У мојој земљи само се за моју и мог народа вољу пита, а за ничију више.

ЛАЗАР

Право велиш, светли господару, треба да саслушаши посланике, можда су са каквим корисним предлогом дошли.

НАРОД

Не треба их саслушат, у Дунав с' њима!

ЛАЗАР

Ако нам мир доносе, треба их саслушати.

СЕКУЛА

Добро, а ти их саслушај Господару! Али ако се с' њима ма у какве погодбе мира упуштао будеш, ја стављам свечану ограду у име мога Краља и мога народа, а ти после немој никога да кривиш, ако те Мађари још већма притисну него и сам Турчин.

БУРАЋ

Шта! Ти ми још претин?!
—

ВЛАДИСЛАВ

Витешки Господару, саслушај ме! Мој поочим можда се мало суровије изразио, него што је и сам мислио, он није смерао да ти што више каже, до то једно; да општа ствар Хришћанства за коју и Мађари и мој отац војује за свету ти дужност палаже не мирити се са Султаном, то иште и твоја корист Господару. — Ако су те речи поочима мога, у чему год увредиле, заборави их на успомену овог славног дана.

БУРАЋ

Добро збориш млади Мађару! Будите спокојни! Пре ће се сунце са Запада родити, него што ћу заборавити шта сам, као Владалац, и Ваш савезник чинити дужан. Не примам турске посланике, ако порука њихова не гласи и на моје савезнике.

Труба.

ЛАЗАР

Опет Гласник долази!

ПРИЗОР 5.

Мађарски Гласник улази, клања се Деспоићу и предаје Секули писмо. Док овај Гласник улази и Секула оћивара писмо доћиле.

БУРАЋ

(Насћавља и говори I-ом Гласнику)

Иди и испоручи то посланицима, и са покушајима, пека не губе време.

I ГЛАСНИК

(Оде десно)

Кад Секула прегледа писмо, он се ужасне и пребледи, то опази.

ГРГУР

(Бурђу њихо)

Гласник је зле гласе донео, гле како је потавнело Секулино лице!

СЕКУЛА

(За се)

Ах јадна земља моја.

ЂУРАЂ

(Секули)

Шта ти мучи душу, племенити Маџару?

СЕКУЛА

Наш љубљени Краљ Алберт, одпутовао је из Будима, и на путу је умро!

СВИ

Умро!?

ЂУРАЂ

(За се)

Тако је крај свакој надежди! Јадна моја Србијо!

СЕКУЛА

Господару, ја се морам одма на пут кренути јер вам ваља да смо тамо. Опрости што не могу и ја бити на овој свечаности.

ЂУРАЂ

Дубоко осећам важност, овог тужног догађаја зато нећу да те задржавам, с' Богом пошли.

(Пружи му руку)

СЕКУЛА

Тако ми прими речи моје, као што их је посланик тумачио. Буди и од сада веран пријатељ Мађарима, и овај је народ исто тако несрећан као и твој ; али свог пријатеља верног, није никада у беди оставио. С' Богом! Хајдмо синови треба да се журимо.

(Оде)

ВЛАДИСЛАВ

(Ђурђу)

Ако да Бог, скорим ћемо се опет састати. Мађарска неће дуго остати без Краља, с' Богом!

(Оде)

ЂУРАЂ

С' Богом пошо врски младићу!

(За се)

Мађарска је остала без Краља; Турчин би сада много попустио. Можда сам сувише био строг с' посланицима.

ЛАЗАР

Господару! Околности су се промениле; позови патраг послапике.

ЂУРАЂ

Добро дакле, доведи их!

(Лазар оде десно)

ЂУРАЂ

Ходите децо!

Улазе у цркву, Мара иза њих њозасијане. У цркви њевање. Чим Мара оће да улегне у цркву, са њројивне сијране њојави се Мурај са Челебијом, њихови се њогледи сукобе.

МУРАТ

(Хоће да ѡређе ѡреко ѡзорнице у ѡом оѡзи Мару)

Је ли то она?!

МАРА

(Оп̄ази Мура̄ӣа за се)

Он је!

(Хӣџро оде у цркву)

МУРАТ

(Гледећи за њом)

Она је! Челебија то је она била! Ох како је дивна! Дао бих пола царевине моје, само да је задобити могу.

У цркви чује се "И молим̄ӣи сја Боже наш".

Мура̄ӣ и Челебија с̄ӣоје укочени з̄ледећи у цркву. –

При сврше̄ӣку њевања.

ЗАВЕСА ПАДА

ЧИН ДРУГИ

Сјајна дворана у Ђурђа

ПРИЗОР 1.

Мара и Јевросима (с' лева)

ЈЕВРОСИМА

Куда бежиш тако хитро, драга Маро? Од чега си се тако поплашила?

МАРА

Ах, Јевросимо! Ноге ми дрхћу, а ипак ме душа гони да бежим да се спасем.

ЈЕВРОСИМА

Али шта се догодило? Чим изађосмо из цркве, а ти поче бежати, као срна кад је ловци потерају. Кажи ми шта је томе узрок?

МАРА

Дакле, ти га ниси видеала? ниси га спазила?

ЈЕВРОСИМА

Кога то? Ја сам видеала толики силан свет што се тамо био искупио. –

МАРА

Кад изађосмо из цркве, онде је стајао – за цело си га и ти видела?

ЈЕВРОСИМА

И онде је много њих стојало. Говори јасније.

МАРА

Он је био, онај млади Турчин, о коме сам ти једном већ говорила. О, ја сам га познала да је био прерушен, он је био, драга Јевросима моја.

ЈЕВРОСИМА

Очи су те твоје превариле драга Маро!

МАРА

Не Јевросимо! моје ме очи не варају! Кад сам хтела у цркву да крочим, на један пут створи се тај странац покрај мене. Онда сам хтела да убедим себе, да то није онај исти, али сад сам се опет с' њиме сусрела, и потпуно сам се уверила да је он. Очи су његове биле на мене тако управљене, као да ме је и кроз црквене зидове гледао. Зато сам и побегла из његових очију. О Јевросимо ја се страшно бојим тога странца. Молићу оца мога, да му не допусти, да преда ме дође. Је ли да то учиним?

ЈЕВРОСИМА

Учини, учини то!

МАРА

Чини ми се да ми отац долази. Одмах ћу с' њиме о том говорити.

ЈЕВРОСИМА

Ја сад идем, Маро! А твој отац ће знати шта му чинити ваља.
(Оде лево)

МАРА

(Сама)

Ко је овај непознати? Шта тражи он, кад тако жељно управља свој поглед на ме? Ала сам будаласта! Шта се бринем толико кад ми није у стању ништа наудити?

(Пође лево, Мураћ јој прећречи њућ)

ПРИЗОР 2.

Мара. Мураћ (са средибе)

МУРАТ

Стани, остани!

МАРА

(За се)

Ах! Он је! Боже шта да чиним?

МУРАТ

О Маро, зашто бежиш испред мене? Бојиш се ваљда да ме дражи лепоте твоје не уморе, о, онда ме убиј, уби ме муњом твојих чаробних очију, само ми допусти, да те гледати смем.

МАРА

Пусти ме с' миром, пошла сам била оцу моме.

МУРАТ

Не, не, ти ме мрзиш, зато хоћеш да се уклониш. Ти презиреш Пророковог присталицу, јер се не моли Богу у оној цркви у којој се ти молиш. Је ли Маро, да ме презиреш?

МАРА

Не, ја те не презирем, али бојим те се.

МУРАТ

А зашто да ме се бојиш?

МАРА

Јер си душман моме народу, мојој земљи и моме оцу.

МУРАТ

Тако ми Алах помогао нисам! Као посланик мира, као навеститељ вечитог савеза дођох ја кући Вашој. Мој народ и – и Султан више Вам нуде него што бисте се и сами надати могли, више него што бисте у свези с' Мађарима икада задобити могли. Твој отац и браћа ти могу с' поносом, као владоаци живети у својим градовима, Турци их онда неће узнемиравати. – Шта више; они ће их бранити од свих нападача.

МАРА

О, кад би твоје речи истините биле, кад би само истините биле.

МУРАТ

Не, погрешио сам, нисам зато овамо дошао. Овај мир и савез већ је у мојој руци. Ја дођох да тебе видим, да с' тобом зборим, да зраке душе моје у море дражести твоје утопим. О, Маро! Послије дугих дана и месеци овамо ме отргоше ватрене жеље моје; као што ситни песак лети на крили помамна вихора, као што зора хита да угледа ружице, што су јој се обноћ расцветале.

МАРА

Твоје речи, или су варљиве или их ја не разумем.

МУРАТ

Љубим те, Маро! Ти најлепша круно створења! Ти чисти бисере из мора радости! Љубим те ватреније, него што љубим дивоте богатога истока. Љубим те више од сунца од славе!

МАРА

Тешко мени ако су ти речи истишите.

МУРАТ

Зашто? Ја те љубим и заклињем се да мораш моја бити. Да тебе задобијем, готов сам све жртвовати: Благо, драго камење, богате земље, што ми пред поге падају, све разумеш ли, све?!

МАРА

Продрзљивче! Шта се усуђујеш! Овако би само један једини човек зборити могао, само он једини смео би овако зборити. –

МУРАТ

А ко је тај једини?

МАРА

Султан!

МУРАТ

А кад бих ја тај био?

МАРА

Онда знај, да би кћи Ђурђа Бранковића волела прие умрети него постати робинја ма и најсилнијег цара на свету!

(Пође лево, но Мураћ јој њрећречи њућ)

Не задржавај ме! Знај, ма ко био ти да си овде само гост, а ја сам кћи Деспота твога домаћина!

(Оде њоносичћо лево)

МУРАТ

О, како је лепа с' тим достојанством на лицу! И кад би знао изгубити сву моју државу она онет мора бити моја!

(Оде средином)

ПРИКАЗ 3.

Гргур и Сиван воде Ђурђа. Лазар (сви с' лева)

ГРГУР

Одмори старе кости мили родитељу!

ЂУРАЂ

(Седне)

Добро велиш синко!

ЛАЗАР

(За се)

Силни лав, јако је остарио!

ЂУРАЂ

Драга децо моја, важну вест имам да вам саопштим, која с' ваше стране захтјева велике жртве!

ГРГУР

Слушамо Родитељу!

ЂУРАЂ

Познато вам је, да смо у последњем рату победили душмане, и да је Султан овамо оправдио два посланика, да нам мир понуде. Ја сам желео да веран останем савезу који сам с' Мађарима утврдио. Али како је краљ Алберт умро, а Мађарска се војска повукла патраг из наше земље, држао сам: да ми је дужност, да се побринем за моју државу, и за вас драга децо моја. Припућен сам био саслушати понуду мира коју нам је Султан послао.

Ова понуда није таква да би нас понижавала. Децо моја! Мађарски је народ храбар, снажан, великодушан, он дату реч одржи, то је истина. Али после смрти краља Алберта, онде ће или жена сести на престо, или што је још горе: један део народа изабраће себи другог краља, и земља ће се на странке поцепати. Султанови су предлози довољно угодни. Он је готов да ми поврати градове и тврђаве моје, и да ми их и за моје

потомке обезбеди. Али главно ми је условље тешко, он жели себи за таоца једнога од мојих синова, да би се тиме мир обезбедио. – Ово је било што сам вам хтео казати! Сада се решите! Седи родитељ сад од вас тражи савета и помоћи, јер се ради не толико о мојој, колико о вашој будућности.

ГРГУР

Не примај мир од Турчина мили родитељу! Турчин ће ти сто пута обећати, а свагда ће погазити своје обећање.

ЂУРАЂ

Овај савет касно долази дете моје, сад већ о том није више говора. –

ГРГУР

Како то родитељу драги?

ЂУРАЂ

Мир је већ закључен, само још треба заклетва, реч, обећање већ је дато.

ГРГУР

То ниси добро учинио, родитељу драги! Тако ми Бога ниси добро учинио.

ЂУРАЂ

Какве су то речи сине мој?!

ГРГУР

Мили родитељу немој да се разгневиш, ако су ми речи можда смелије, него што их је до сад син оцу, подајник владатељу говорио. Оче! Када би била једна једина бора у срцу мом, у којој не би било поштовања према часној седници твојој и према заслугама твојим, ја бих је нештедемице готов био изчупати ... Али оче! Син који оца свога тако поштује, не може бити равнодушан, према своме народу и вери својој, не може сносити жиг неверства, према оном врлом народу, који је с' нама заједно за исту своју крв проливао.

БУРАЋ

Гргуре! Ја сам твој отац и Господар, добро сам смислио, пре но што сам учинио. Непријатељ нам је силап, а мир је користан, и сви га желимо.

ГРГУР

Само оно може бити корисно, родитељу драги, што није противно поштењу верности и признателности. Не! Таку бих корист с' презрењем од себе отргнуо! Оче! ево те на коленима молим, док Турци и Мађаре миром не понуде, не примај од њих мира. Не ступај у савез са Дин-душманином рода нашега.

БУРАЋ

Устапи! већ и до сад си ми стрпљење исцрпио! Воља је моја не променљива, одступа нема више. То иште моја част, благостање моје породице и моје земље! Сад је само о томе реч: "Који од вас двојице да оде Султану за таоца"? Дечко! Не забрављај да сад писи само пред твојим оцем, него и пред Господаром, који заповеда и располаже.

ГРГУР

(Одлучно)

Али и ти промисли родитељу мој; да онај што је сад пред тобом клечао, није само твој поданик, него и владатељев син.

БУРАЋ

Ко је то, што ми сме тако говорити! Је ли то мој син, моја крв? Не, не то није могуће.

ГРГУР

Оче, срце ми се цепа од грдне туге што морам тако да поступам. Као што може син, тако и отац може погрешити. Ти си владалац и можеш чинити што ти је воља, народ ће бранити поступак твој, али своја обричем и закљичем се, да ја не

могу, да ја нећу бити на твојој страни. Ја мрзим на Турчина, ја сам му заклети непријатељ, ја ћу да се борим, ја ћу да војујем против њега до последње капи крви! Ако ти ступаш у савез с' њиме, ја не! А још мање ћу да будем залогом савеза овога, не, не, па да си ми сто пута отац, још не би отишао оном душманину за таоца! Тамо преко Дунава, тамо се купе мађарске чете против Турчина! Славни Сибињанин Јанко примиће ме с' радошћу међу своје борце, па или ћу да извојујем оно што смо неслогом нашем изгубили, или ћу бар јуначки да погинем.

БУРАЋ

Иди безумниче! Али благослов очин неће те пратити на том не благодарном путу! -- Иди, и захвали Богу, што те дрхћућа рука седега ти родитеља не море да казни! Не чини ништа за мене, јер сад већ не бих ништа ни примио! Одлази несрећниче!

СТЕВАН

Мили Бабо, свиснућу од туге, ако и на даље будем морао слушати препирку, којој се и само небо противи! Како је грозно видити оца и сина у завади! -- Бабо! -- Брате! -- помирите се! --

БУРАЋ

Никад, никад!

ГРГУР

Ја ћу да пољубим и траг од стопа твојих, мили родитељу, али роб турски нећу да будем никад!

СТЕВАН

Мили Бабо! Ти си ступио у савез са Турчином. Султан иште једнога од твојих синова себи за таоца. Мили Родитељу! Ја сам још дете, ја ти и тако писам ни од какве користи. Пусти мене ја ћу да идем.

ЂУРАЂ

О, сине, ти си још и нејак, како да те пустим од себе?

СТЕВАН

Бог је милостив, он ће ме штитити.

ГРГУР

Драги родитељу; тако ти Бога, не пуштај ово невино дете грамзивом душманину у песиту чељуст.

ЂУРАЂ

Стеване ни речи више о том!

СТЕВАН

Драги Оче! Гргур ти је могао одрећи, јер је зрео и слободан човек, а ја сам још дете, моје је молити, само реци кад да пођем?

ГРГУР

Оди у моја паручја драги брате, о да ми је само небо у гласу грома послало палог овај, ипак не бих променио пређашњу одлуку моју! Али, добро рече брате, да је љубав јача од разума, ти остани овде – а ја ћу ићи!

СТЕВАН

Без мене ићи нећеш! Ја ћу да идем с' тобом, ако не могу јавно, ја ћу тајно.-

ГРГУР

Али ја ти не допуштам да идеш сам, твој брат биће уз тебе, да те брани ако буде нужно.

ЂУРАЂ

(Загъри Гргъра)

Сад те опет познадох, добри сине мој!

ГРГУР

Пре ћу да исчупам срце, моје родитељу драги, него што ћу допустити да ово невино дете само од нас оде!

БУРАЋ

Гргуре сине мој! Можда сам мало опорије поступио с' тобом. Шта оно рекох мало пре, не опомињем се више? – О, сине! не презири твога старог родитеља!

ГРГУР

Мили Бабо, ја сам тебе увредио, а не ти мене, опрости ми Бабо!

БУРАЋ

Срце ти је моје већ опростило, ниси ме увредио.

ГРГУР

Гле, како се и само небо радује призору овом!

БУРАЋ

Лазаре, позови великаше, да им кажем што се овде догодило!

ЛАЗАР

Идем Светли Господару
(Оде десно)

БУРАЋ

Децо моја! Ова одлука с' ваше стране није ми сасма повољна, и ја нисам био приправан на њу, али ме то теши што видим да је потребна.

Децо моја! Ја не одричем да за нашу земљу палазим више безбједности у савезу с' Турцима, него Мађарима. – Ти дрмаш главом Гргуре? Добро сишко, искусићеш и сам. Ја сам хришћанин, вера и срце привлачи ме племенитом мађарском народу. Али где судба државе зависи од користи или од ћуди појединих власника, онде никад није сврста власт, као онде, где је једна особа држи гвозденом руком.

ГРГУР

О, не реци тако мили родитељу! Срце ми цепаш таквим говором! Није тако живога ми Бога није тако. –

БУРАЋ

Добро синко! Нећу с' тобом више да се препирем. Ово мало времена, не треба да трошимо на препирку, него да га употребимо на срдачни опроштај, јер нам до мало престоји растанак. – Будите благословени, срећни –

(Грџур и Стеван клекну)

Љубите се као што сте се и до сад љубили. Гргуре! Ти као старији и снажнији, буди место мене брату своме, - а ти Стеване као млађи поштуј брата твога, и слушај савете његове, он те љуби, он ће те бранити. Ја сам стар и слаб, моји су дани избројани; - ако ме зато време постигне смрт.–

СТЕВАН

(Пресече ља)

О, не говори тако, мили бабајко!

БУРАЋ

Шта стоји написано у књизи судбине, не можемо знати. Ти Гргуре, као старији, ти ћеш бити наследник мој у Деспотству. О, онда се љубите још већма. Земљу не делите између себе, јер народ који је подељен мора пропасти! – Мислим да сам доста казао. Ако и вам срце прима ове речи, нећете их никад заборавити.

ГРГУР

(Усџаје)

У срце смо их наше удубили мили родитељу!

БУРАЋ

Ево их долазе!

ПРИЗОР 4.

Велможе, Лазар и пређашњи.

ЂУРАЂ

Велможе моје! с' радошћу вас гледам, у овом тренутку око престола мога. Послушајте ме! После смрти краља Алберта, Мађарска војска повукла се патраг из наше земље, и ми остасмо сами изложени освети турској. Наши градови још у рукама Султановим, наш је положај сумњив и безнадежан. У овим околностима, дође овамо посланство од турскога двора, да нам понуди мир и савез. Султан обриче да ће ми повратити освојене градове, да ће извући своју војску из наше земље и да ће у напредак у миру оставити бедну нашу Србију, под условом: Ако му овај савез са таоцима обезбедим. Говорите господо! одобравате ли мир овај?

I ВЕЛМОЖА

Светли Господару! Већ по одавна се наша деца кољу и убијају, а наше жене и кћери одводе се у робље, дај нам мира то је и наша жеља.

СВИ

Тако је! Ми сви мир желимо!

ЂУРАЂ

Дакле наше мисли и наше жеље потпуно се слажу. Господо моја, ја пећу само господар да будем пароду моме, но хоћу да му будем и отац његов, и сам ћу да му предходим у самоодрицању и пожртвовању. Султан иште знатне таоце ради потврде мира и верности. Овај терет прима на себе моја породица. Ево моја два сина, они ће као таоци да иду Мурату, они припосе ову жртву спокојству отаџбине.

I ВЕЛМОЖА

Светли Господару! Ова ретка велика дужност још већма ће обвезати српски народ, да до последњега уздисаја буде веран теби и породици твојој.

СВИ

Живео наш Светли Господар, и његови врсни синови!

I ВЕЛМОЖА

И да буде мир овај сталан и постојан, да у њему процвета тужна наша домовица!

ЂУРАЂ

Амин!

ЛАЗАР

(Улази с' десна)
Турски посланици!

ЂУРАЂ

Нека уђу!

ПРИЗОР 5.

Мураӣ Челебија и њређашњи.

МУРАТ

Светли Господару! Ми те позивамо у име нашег моћног Султана. Хоћеш ли испунити услове мира које смо уговорили?

ЂУРАЂ

Поздрављам Султанове посланике, услови мира већ су под-
писани.

(Лазару)

Донесите овамо Хрисовуљу.

ЛАЗАР

(Изиђе лево)

МУРАТ

А таоци мира Господару!

ЂУРАЂ

Ево моји синови највеће благо очиног ми срца ићи ће двору Султановом. Надам се да ћете задовољни бити са овом жртвом.

МУРАТ

Ту немамо ништа да замеримо!

ЛАЗАР

(Враћа се, носи једну савијену ариџију са печачима, а један момак носи аспалић застирџи, на њему Јеванђеље)

ЂУРАЂ

(Скине калџак, приђе достојанствено Јеванђељу, ње мејну леву руку на Јеванђеље а од десне – дигне 3 прстија у вис)

Ја Ђурађ Бранковић Деспот Српски, заклицем се, да ћу мир и савез који сам са турским Султаном закључио, верно одржати, и од других одржати дати.

МУРАТ

А сад чујте и моју заклетву

(Дигне леву шаку у вис)

Ја Мурат, други, Султан турски ...

СВИ

(Ужаснујо)

Султан?!

ЂУРАЂ

(Поклони се)

Светли Царе, ти овде?

МУРАТ

Јест! Ја сам желео да сам лично потврдим овај уговор. – Ја Мурат други, Султан турски, заклињем се живим и јединим Богом Алахом и његовим јединим и истинитим Пророком Мухамедом, да ћу услове, сада закљученог мира одржати, и од мојих везира, паша и свију робова одржати дати, нека ми тако Алах и Пророк буду милостиви, у животу моме као и после смрти моје. –

БУРАЂ

Силни Царе! Ово је пајлепши дан живота мога!

МУРАТ

Моја ће брига бити, да некад и најсрећнијим назовени овај дан, кад си са полумесецом у савез ступио.

ГРГУР

(За се)

О, сад још већма, стрепим за нашу ствар, не знам ни сам зашто!

ПРИЗОР 6.

МАРА

(Полећи оцу)

Јел' истина бабо што сам овај час разабрала, да моја браћа...

БУРАЂ

Истина је дете моје, они иду великом Султану у двор као таоци закљученог мира.–

МАРА

Шта учини бабо, да од Бога нађеш! – О, мила браћо моја!

МУРАТ

(Тихо Челебији)

Како јој лепо стоји ова туга на лицу!

ЧЕЛЕБИЈА

(Тихо Мураићу)

Браћа су јој у твојим рукама, добићеш скоро и њу.

МАРА

О бабо иисам се узалуд плашила овог човека. Он је само зато дошао, да иаруши мир породице наше!

БУРАЋ

Кћери моја, узми патраг наглу твоју реч, ово је великомоћни Султан, што пред нама стоји. –

МАРА

(За се)

Султан! О сад сам доиста несрећна!

(Чује се с' њоља њој / њуруба)

МУРАТ

Деспоте српски, ово је знак да полазимо!

БУРАЋ

Господару! Највеће благо моје, предао сам у руке твоје, буди им отац уместо мене!

МУРАТ

Љубићу их, као браћу моју! –

МАРА

О мила, браћо моја!

ГРГУР

(Мари)

Негуј нам стара родитеља. Што њему учиниш биће нама учињено.

МАРА

О Гргуре, попосе дома нашег, осећам да се никад више видети нећемо. –

ГРГУР

(Грли се с' њом)

Уздај се у Бога мила сејо!

(Приђе оцу љуби га у руку и грле се)

СТЕВАН

(Приђе Мари)

Мила сејо! Љубав твоја, пратиће нас на нашем даљном путу!

МАРА

(Грли Стивеву)

О, душо моје, душе!

(С' поља шои, ируба)

МУРАТ

С' Богом!

(Челебији)

Хајдемо!

ГРГУР

(Љуби руке оцу)

С' Богом Бабо!

(Мару загрли)

С' Богом мила сејо!

(Оде)

СТЕВАН

(Љуби руку оцу)
 Останте здрави и сретни!
(Оде)

БУРАЋ

(За њима)
 Мој благослов на Вас, синови моји!

МАРА

(Полећи оцу у наручја)
 Немаш више синова, бабајко мој!

ЗАВЕСА ПАДА

ЧИН ТРЕЋИ

Исѣпа дворана.

ПРИЗОР 1.

ЂУРАЂ

(Води за Лазар)

Мађарска војска прешла је преко Дунава велики?

ЛАЗАР

Јесте Господару!

ЂУРАЂ

О, Моја кукавна децо!

(Сједне)

ДВОРЈАНИН

(С' десна)

Саборски посланици!

ЂУРАЂ

Нека уђу!

ПРИЗОР 2.

Велможе и Пређашњи.

I ВЕЛМОЖА

Божја ти помоћ Господару!

БУРАЂ

И вама браћо и народу моме! Шта је вања жеља?

I ВЕЛМОЖА

Светли Господару! Ми ти долазимо као посланици сабора, знамо какве си жртве принео за мир ове земље, рођене синове своје, дику и надежду дома свога, дао си као таоце за мир и благостање земље и народа.

БУРАЂ

Јесте! Отргнуо сам их од срца мога. –

I ВЕЛМОЖА

Онда су околности заиста изискивале такву жртву, али од онога доба околности се промениле; сад Мађарска има ватреног и јуначког Краља у особи Владислава Пољског, а Сибињанин Јанко као полу – Бог с' једне победе на другу, мађарске заставе победоносно вију се по турским замљама. Млади краљ са храбрим својим војводом и сад је за грациом, и обојица те позивају да им се придружиш. Ми те дакле, молимо да примиш позив овај и да здружиш наше витезове с' Мађарима против Турчина.

БУРАЂ

Шта то би? Јесам ли добро чуо?!

II ВЕЛМОЖА

Јесте Господару то је жеља сабора. Цео народ иште рат с' Турцима.

ЂУРАЂ

Сабор не зна шта жели, народ не зна шта иште! Нисмо ли мир уговорили са Турчином. Можемо ли га наружити, а да нас не постигне казна, којом небо казни преступнике клетве?

I ВЕЛМОЖА

Турчин није испунио услове мира које смо уговорили. Још толики градови у његовим су рукама; ове сад можемо повратити са чашћу и славом. Цело Хришћанство да нас слави и да нам се диви, а у противном случају бићемо од свуда извикани, као кукавице и издајце.

ЂУРАЂ

Доста! Саслушао сам вас. Кажите сабору, кажите сваком, да се Ђурађ Бранковић Деспот Српски не игра са својом заклетвом. Ово је мој одговор!

II ВЕЛМОЖА

Господару! Промисли добро, да ако нашу молбу не испуниш, Мађар ти може постати још опаснији непријатељ него и сам Турчин! Промисли да је ово жеља целе земље.

ЂУРАЂ

Продрзљивци! А ко сам ја овде? Седи ли Ваш роб на овоме престолу, кога можете по вољи присилити да клетву преступи? Јесам ли ја играчка ваща? Јесам ли ја слено оруђе у рукама Вашим?

I ВЕЛМОЖА

Светли Господару! Ми смо своју дужност чинили!

ЂУРАЂ

Све сам жртвовао за вас, најсветили залог срца мога дао сам за благостање земље ове, па зар то да ми је хвала? Кад стара Господара не штедите, а ви бар поштедите несрећнога оца. -

III ВЕЛМОЖА

О, Господару ми ценимо твоје великодушно дело, пити смо у стању икада заборавити твоје давнашње заслуге.

БУРАЋ

Ово је већ упутно говорено било! Јесте ли и Ви оцеви? Знате ли шта је то: кад су Вам два красна детета, две зенице очију Ваших у рукама туђина, који се на најмању сумњу грозно може осветити несрећном оцу. – Зато не као Господар, него као отац молим Вас преиначите жељу сабора! Грозно би било кад би Султан и оволико дознао, а са свију смо страна уходама опкољени. Зар Челебија није зато овде да мотри на нас? Молим Вас дакле прођите се ове несрећне жеље! Ако ви будете уз мене, биће и народ! Идите, идите!

I ВЕЛМОЖА

Све ћемо учинити Господару! Хајдмо!
(Оду)

БУРАЋ

Незахвални, по хиљаду пута незахвални! Не, нећу Вас оставити децо моја, ма да се и небо и земља против мене подигну, оставите ме сви ви, народ ће да буде уз мене, он није тако незахвалац, као ове горде Велможе, које сам сам из прашице подигао! Народ је уз мене то знам извесно!

(Народ с' десна виче)

“Живјели Мађари! Смрт Турцима!”

БУРАЋ

Шта је то?

ЧЕЛЕБИЈА

(Ујирчи ујлашено с' десна)

Народ виче: “Смрт Турцима”!

ЂУРАЂ

(Трже мач)

Ха, проклетиња! Где су ми стражари?

ЧЕЛЕБИЈА

Стражари се разбегли куд који!

(Оде лево)

ЂУРАЂ

Гром и пакао! Не бој се. Још могу сабљом владати!

НАРОД

(С' десна појури унутра)

Живили Мађари!

ЂУРАЂ

Ко се усудио дизати буну!

I ГРАЂАНИН

Господару, ми смо дошли да ти кажемо, да оћемо да пристанемо уз Мађаре! Води нас на душмане!

СВИ

Води нас на душмане!

ЂУРАЂ

Подли зликовци! Тигрови једни!

I ГРАЂАНИН

Ми то нисмо Светли Господару! Један Мађарски гласник рече нам ...

СВИ

Живео!

I ГРАЂАНИН

(Наставља)

Да Сибињанин Јанко и Краљ Владислав, већ гоне по турској земљи непријатеља. Нећемо ни ми да изостанемо, хоћемо да се бијемо, води нас на душмане!

СВИ

Води нас на душмане!

БУРАЋ

Шта ви хоћете да приморате? Нека ступи овамо на среду ко то хоће, да му овим мачем расцепам невредну лобању. Измете људства! Пре ће се распасти Божји овај свет него што ћу ја допустити да ми се владалачко достојанство и моје име овако безчасти!

МАЂАРСКИ ГЛАСНИК

(Бурно са голим мачем уђе с десна)

Мађарска војска победу на победу гомила! Овим крвавим мачем позива и тебе на борбу!

СВИ

Тако је, то је и наша жеља!

БУРАЋ

Кажи Краљу и Хуњадију; да је Бураћ Бранковић са Турчином мир уговорио, и да га нигда нарушити неће.

(Народу)

А ви нити ме молите, нити се буњите; јер пре ће звезде с' неба попадати, него што ћу ја моју вољу туђој подчинити.

НАРОД

(С' поља)

Пуштајте га! Дајте места слози!

БУРАЋ

Шта је то?

I СЛУГА

(Уђе њужан с' десна)

Господару!

БУРАЋ

Виде л' добро очи моје! Ти си онај верни слуга, кога сам уз мога сина послао! Је ли? Па како, како? Од куда долазиш?

I СЛУГА

Не долазим сам Господару! Једнога твога сина шаље Султан натраг.

БУРАЋ

(Радосно)

Шаље га? О, Бог да благослови Султана! Којега шаље? Гргура или Стевана?

I СЛУГА

Господару! Морам ти казати, да се твој син не враћа у оном стању, у коме је од тебе отишао!

БУРАЋ

Где је? Доведи га амо!

I СЛУГА

Господару!

БУРАЋ

Шта оклеваш? Доведи га амо!

I СЛУГА

Господару, буди кренка духа!

БУРАЋ

Је ли жив?

I СЛУГА

Јесте Господару, али...

БУРАЋ

Никакво али. Сина ми дајте, да се никад више од мене не растави!...

I СЛУГА

Великом везиру, донеше глас, да си онет прешао на мађарску страну, на...

БУРАЋ

Па!?...

I СЛУГА

На овај глас, дадоше сина твога... осленити!

БУРАЋ

*(Дохваћи сабљу)*Ха, робе, узми патраг цаглу твоју реч!
Иначе ћу те с душом раставити!...

I СЛУГА

Господару, живот би мој радо дао, да није истина што ти рекох...

БУРАЋ

Не, не то Султан није могао учинити! То небо, то судбина, то Бог није, могао допустити!... Ослепљен, ослепљен!...

(Падне у столицу)

Лагано, само лагано. Једап син рече ти? Који је? Стани, не изреци га! Кад би то Гргур био! Не, не, Гргура не дам, та он је мој понос, потпора моја, та он је живот мој! Али ако је Стеван! Ах, та он не би могао ни издржати ову страшну муку. Којега је постигла црна судбина?

ПРИЗОР 6.

ГРГУР

(С поља)

Бабо, слатки бабо!

БУРАЋ

То је Гргуоров глас! Где је, где је!

ГРГУР

(Уведе га I Слуга)

Родитељу мој!

БУРАЋ

Сине, слатки сине мој!

ГРГУР

Где си бабо, не видим те!

БУРАЋ

(Пришисне га на груди)

Ево ме, ево ме, слатко дете моје!... Али не, ово није могуће, ово је само машта!

(Зграби сабљу)

Гледни сине, шта имам ово у рукама? Је ли да видиш?

ГРГУР

Не видим ништа оче!

БУРАЋ

Отворте прозоре, да уђе светлост небеска. Та овде је тако мрачно, да и сам не видим.

(Оћвори)

Гледни сине, је ли да сад видиш?

ГРГУР

Не видим оче, не видим баш ништа!

ЂУРАЂ

(Посрће)

Ослепљен!... Тешко мени, тешко мени! Али немој очајавати дете моје! Ти си опет мој син, ти си опет моје мило, моје слатко дете!

ГРГУР

Бабо! Ми смо веома несрећни!

ЂУРАЂ

Где ти је брат?! Где је мој жељни Стеван?

ГРГУР

Раставили су нас. Он не зна ништа за несрећу моју!

ЂУРАЂ

Иди сине, иди одмори се! Одведите га!

ГРГУР

О, оче, никада ти више нећу видети, твоје господско лице!
(Одведе га I Служа лево)

ЂУРАЂ

Тако красан, тако јуначан, тако великодушан. Он беше стуб моје власти, а сад – сада је живи мртвац! С каквом се племенитом ватром препираше са мношћом! А ја нечовечни отац, ја га бацим у тигрову чељуст. О страшни судијо, што тамо над звездама владаш, зашто ми не одузмеш живот, коме је од сад сваки тренутак клетва и очајавање.

(Падне у сиволицу)

ЛАЗАР

Светли Господару! Оснажи дух твој! Та још ти је остало крајње деце твоје! Помисли на најлепши цвет земље наше, на дивну кћер твоју! Помисли на млађег сина твога Стевана! Они ће накнадити овај губитак.

БУРАЋ

Да, да, та још живи мој мили син Стеван! Је ли, он је жив, он је здрав? О зашто није овде? Прости Боже? Та још живи мој син Стеван, надежда моја!

ЛАЗАР

(Гледа најбоље десно)
Опет један гласник долази!

БУРАЋ

Нек не долази, мени више нек не долази!

ЛАЗАР

То је твој слуга господару!
(И Слуџа уђе)

БУРАЋ

Не иду к мени! Нека се небо сруши на те, нек те земља прогута страшна слико! Не говори да ти не чујем гласа.

И СЛУГА

Камо срећа, да је то могуће Господару! Али ако ја и усћутим беседи само дело!

БУРАЋ

Опери кад ти кажем! Нећу ништа да чујем!

И СЛУГА

Како заповедати Господару!
(Пође)

ЛАЗАР

О, Господару, буди крепак! Буди великодушан!

ЂУРАЂ

Добро дакле, да чујем! Само мало почекај! О! Срце, срце моје, зар још нећеш да препукнеш? Дакле говори! Само полако, полако, ти долазиш од мога сина, од мога Стевана? Како? Шта ради он? Јесте ли га довели натраг?

II СЛУГА

Јесмо Светли Господару!

ЂУРАЂ

Дакле је овде? Је ли? Говори! Довели сте га натраг? И, и, и...

II СЛУГА

У плачевном је стању Господару! Кукавни млади Господар је ослепљен!

ЂУРАЂ

(Сћројошија се. Одмор)
И он, и он!

II СЛУГА

(Тихо Лазару)
Ево га воде амо, Господару!

ЛАЗАР

Не, сада нипошто не! Реци да воде у другу собу!

II СЛУГА

(Изиђе десно и води Сћевана)

СТЕВАН

(С поља)
Бабо, слатки бабо где си?

ЂУРАЂ

Ево ме сине, ево ме слатко дете моје!

ПРИЗОР 7.

Стеван (води за II Слуџа) и Пређашњи.

СТЕВАН

О, Боже реците моме милом бабајку, да ћу му само онда пасти на груди, ако ми обећа да ће крепким духом спосити моју црну судбину!

БУРАЋ

О сине, једини сине мој!

СТЕВАН

О, та он је овде, можда ме је већ и смотрио? О добри мој бабајко! Молим те немој да очајаваш због мене! Јер онда ћу да будем веома несрећан. Ти имаш још једног витешког сина. Кога зацело никаква беда постигла није, он ће бити потпора старости твојој. Обреци ми да нећеш плакати! Ни тужити!

БУРАЋ

(За се)

Он још ништа не зна, о судбини брата свог!

(Гласно)

Обричем, сине мој! Обричем!

СТЕВАН

Али где си драги оче! Не видим те!

БУРАЋ

Ево ме сине, ево ме слатко дете моје!

(Падне му очајно на груди)

СТЕВАН

Али ти плачеш бабо, молим ти се буди великодушан, та ја сам био слабо и нејако дете, брат мој Гргур умеће ме осветити. Немој плакати, јер онда ћу бити веома несрећан. Припове-

даћу ти страдање моје, а ја нисам био малодушан. Само се
немој бринути, бабајко, немој плакати, немој тужити!
(Изведе га II Служа лево)

ЂУРАЂ

Да не плачем! Да ли се на небу још икада угасише две тако
сјајне звезде? Али право велиш дете моје, нећу више плакати,
овде сузе ништа не помажу!

ЛАЗАР

(С десна)

Посланици сабора!

ЂУРАЂ

Ха, баш као што треба! Овамо, само овамо!

ПРИЗОР 8.

Велможе (с десна), Народ и Пређашињи.

I ВЕЛМОЖА

Светли Господару! Велможе ове земље узели су у обзир по-
ложај твој, и изјавили су да не желе рат са Турчином!

ЂУРАЂ

Не желе га? Али ја га желим, ја га оћу!

II ВЕЛМОЖА

Како Господару! Јесмо ли добро чули!?

ЂУРАЂ

Не питајте јер небо није дало човеку речи које би могле изра-
зити жељу моју.

III ВЕЛМОЖА

О, Господару, твој је гнев праведан!

ЂУРАЂ

Има ли небо права да казни отровника, убицу оца ако га ја немам! Где ми је мач?

(Счеџа сабљу)

Идем да убицу расчупам, да га на комаде исечем.

(Полеђи)

ЛАЗАР

(Сџане му на џуђи)

Стани Господару! Куда си наумио?

ЂУРАЂ

Истина он је далеко, али ја ћу га наћи, ма се испод земље сакрио! Изчупаћу га из постеље његове! Извући ћу га из сред деце његове! Изкопаћу га из леденог гроба! И расчупаћу лешину његову! О Боже! Кад си ме већ толико казнио, одузми ми бар и намет! Дај да побесним, да се у дивљу звер претворим!

СВИ

Сви ћемо за тобом!

(С џоља свирка)

ЂУРАЂ

Шта је то?

ЛАЗАР

(Уђрчи с десна)

Господару, народ је отворио врата мађарској војсци.

ЂУРАЂ

Ха, мили гости! Бог освете шаље вас овамо!

ПРИЗОР 9.

Усред вике и свирке (улази бурно)

Секула, Владислав и Народ

СЕКУЛА

Деспоте Сриски! Народ нас је пустио у град, али ми ти не долазимо као непријатељи него као пријатељи, и позивамо те с нама на општег душманина.

БУРАЂ

Он је само мој душманин и пичиј виине! Ваш сам и душом и срцем! Борићу се уз вас докле душа у мени устраје!

СЕКУЛА

Чули смо за несрећу твоју! Твоја туга јест и наша!

БУРАЂ

Ха! Осећам чисто да се подмлађујем. За мнош верни мој народе! Видећеш како се свети стари лав за своју децу! Напред!
(Јурне са голим мачем на поље)

СВИ

Ура!

(Полеће за њим са голим мачевима).

Свирка на пољу удари у бојни мари.

ЗАВЕСА БРЗО ПАДА

ЧИН ЧЕТВРТИ

Позорница као и у I чину. Градске зидине а на њима народ. Сви зледају десно за кулисе где се бој бије. Чују се појови.

ПРИЗОР 1.

I ГРАЂАНИН

Чуј, пуцњава се све изближе чује!

II ГРАЂАНИН

За цело су међу две ватре стисли непријатеља!

III ГРАЂАНИН

Па ће сад да га под град дотерају!

I ГРАЂАНИН

Па онда ће и посада да излети, па ће са свију страна да скуче непријатеље!

ПРИЗОР 2.

Мара и Јевросима (изиђу из двора лево)

МАРА

Немам мира у двору, док не сазнам шта је с оцем! О Боже закрили га твојом моћном Десницом. Спаси земљу и наш бедни народ!

І ГРАЂАНИН

Пропадосмо браћо! Ено Турци продреше у град!

(Мари)

Књегице! Спаси себе и браћу а нама шта Бог да, умримо јуначки!

(Сви испуру мачеве и пољете за кулисе)

СВИ

Умримо јуначки!

(Оду десно)

МАРА

А мој отац, а мој бедни отац! Ах! Боже! Зашто ме тако казниш. Јевросимо брже у двор и проведи браћу на тајна врата!

ЈЕВРОСИМА

(Оде)

МАРА

Створитељу благи! Спаси оца и бедну браћу моју!

(Пође лево, али јој Мураји прећеречи љути)

ПРИЗОР 3.

Мураїи и Челебија (с лева) и Пређашњи

МУРАТ

(Мари)

Зашто бесниш испред мене сјајна звездо?!

МАРА

(Клекне)

Милост господару, милост!

МУРАТ

О та је ли могуће да се небо поклони земљи?

МАРА

Не за мене већ за оца мога, клечим ту пред тобом: Видиш да си победио, али мој отац, где је мој бедни отац?

МУРАТ

Он је заслужио своју судбу!

МАРА

Милост њему, милост мом несрећном оцу! О господару, дотле не устајем с овог места докле ми не обећаш: да ћеш поштедети његову седу главу!

МУРАТ

А што молиш кад можеш да заповедаш? Заклињем ти се богом и пророком да му никаква вреда напети нећу!

МАРА

(Усїиане пође лево)

Хвала ти на милости господару.

МУРАТ

О немој да идеш! Дај да ти гледам то красно лице, као јасну неба звезду, за којом то ноћи блудимо далеко, далеко; да је само угледати можемо, каква је само једина на пространом неба своду.

МАРА

Господару! Ти си победитељ у власти ти је заповедати! Али те молим штеди моју жалост и несрећну судбу моју!!

МУРАТ

Убави цвете запада, за којим сам са истока амо се потрудио, ти не смеиш тужити! Крвљу ћу мојом да искупим сузе твоје!

МАРА

Господару! Ја сам у твојој власти али ти робиња нисам! Не задири у љуту рану, коју си могао задати али је ниси у стању извидати!

МУРАТ

(Тргне се)
Шта рече?!

МАРА

Мислила сам на мог седог оца и на послепљену браћу моју!

МУРАТ

Кунем ти се да ја нисам крив несрећи браће твоје! Услужни робови учинише то без палого мога и главом платише препаглу ревност своју! Маро, што се догодило то изменити не можемо, али заповеди па ћу обилато да надокнадим: отац твој седеће мирно на деспотској столици својој! Твоја браћа добиће богате земље у државу, само буди моја!

Реци да ме љубиш! Не! Не реци, допусти да ти ја то рећи смем; допусти да ми ова брига живота буде да усрећим тебе и родбину твоју. Ти ћутиш? Ти не одговараи! О! Маро! Ти ми нећеш робиња бити, султанија ћеш моја бити и госпођа над

свим робинама мојим; у златном ћеш да боравиш двору! Свако јутро будиће те рајски звуци песме из тихогa сна. Најлепши ћилими што их Персија даје простираће се пред ногама твојим. Најлепша ноћ мајска неће понизати толико разних капљица на свет, коликим ћу алемом и бисером да те украсим; ја твој Султан, твој муж, и твој љубавник, пред твоје ћу ноге да положим све благо што половина света за мене тражи и купи! Маро! И ти још ћутиш?!

МАРА

Некада сам се дивила теби као непознатом јунаку! Слушала сам да си витешка духа и племенита срца, али замало трајаше обмана ова! Те би неби доста заклетва оца мога, но ти мораде очупати од срца још и оба своја сина. Па си требао да им будеш отац бранитељ, а ти? Ти им постаде крвник и убица!

МУРАТ

Не парај ми срце, пребацивањем овим! Већ ти рекох, да је без мога знања учињено, и да су виновници насиља овога кажњени! Реши се Маро! Мурат победитељ од половине света стоји сад пред тобом и нуди ти љубав своју! Онај, који само заповедати уме, сада те ево молим, ти си га молити научила! Маро! Судба твога оца и твоје браће у мојим је рукама! Пођи са мном!

МАРА

(Пође лево не никада)
Не, никада!

МУРАТ

(Ухвати је)
Не, ти нећеш ићи! Ти мораш моја бити! Ко би замерио грешнику што не да да се рајске двери пред њим затворе! Нема више силе која ће те од мене отргнути! Замном.
(Понесе је десно)

МАРА

Свемогући боже! Упомоћ! Упомоћ!

МУРАТ

Помоћ је у мојим рукама! Хајдемо!
(Однесе је десно)

ЧЕЛЕБИЈА

(Који је доӣле само ос̄ира̄г зверао на све с̄иране ӣе улазио и
излазио са ӣозорнице, ӣек кад виде да Мураӣи ӣведе Мару
ист̄ир̄гне сабљу)

ЈЕВРОСИМА

(Чујући заӣома̄ање Марино, уӣај час изле̄ӣи из куће, када
Мураӣи Мару одведе. Она кад ӣо види ӣоле̄ӣи за Маром ви-
чући)
Маро! Моја несрећна Маро!

ЧЕЛЕБИЈА

(Искочи ӣред њу ӣо̄ӣег̄не мач и викне)
Натраг жено!

ЈЕВРОСИМА

(Падне ӣред њим од с̄ираха, на колена и склоӣи руке)

ЗАВЕСА БРЗО ПАДА!

ЧИН ПЕТИ

Мураџиов шаџиор.

ПРИЗОР 1.

МАРА

(Седи тужна у наслоњачи)

МУРАТ

(Долази са средине)

Ти још не сушиш образе дивна Маро! Све сам ти учишио, што ми је у власти било. Као сужањ роб, вребао сам миг очију твојих. Погађао сам мисли и жеље твоје, да их пре испуним, него што их ти изречеш. Па ипак још невидех осмех на бајном ти лицу, још не чух нежне и помирљиве речице са бајних усана твојих. О Маро! Зашто ме мучиш!

МАРА

Ја те не мучим господару, него ти мучиш и мене и себе. Могу ли забранити срцу мом да не тужи? Могу ли угушити успомене претрпљених јада? Ако те то мучи, а ти буди Бог! Поврати ми прошлост, па онда ишти што ти драго!

МУРАТ

Време лечи сваку рану, драга Маро! И теби ће време благодатнога лека минути на болом узрујаном срдашцу твом. Још ћеш ти бити срећна Маро, и ја срећан бити. Сад с Богом! Ја полазим у бој у одсутни бој; но пре мог поласка, хтедох још један пут да те видим; непријатељи полумесеца не допуштају да мир уживам, нека им буде! Мурат ће им показати да му дух у одмору још клонуо није, и да злотворе своје као и пре, победити зна.

МАРА

На Хришћане идеш? Је ли и мој отац тамо?

МУРАТ

Нажалост, јесте али се не бој! Ако га победим ја ћу у њему гледати, не Деспота Српског, већ Мариног оца, кога ћу ја као свога оца поштовати само ако се одрече савеза са Мађарима!

ПРИЗОР 2.

I РОБ (*Турски*)

Светли царе! Један улак донео је глас са бојишта да твоје десно крило почиње уступати испред Деспотове војске.

МУРАТ

Поручи пашама и беговима нека чише своју дужност иначе ће главом платити. Они су желили рат, они су жељели за освајањем, сад нека војују.

I РОБ

Они поручују да само ти можеш обрнути судбину рата, Светли господару.

МУРАТ

Победа или смрт! Одлази!

(Роб оде)

Несрећници. Ви што сте узрок свима мојим ратовима; идите сви у пропаст!

ПРИЗОР 3.

Из далека убојна вика.

II РОБ

(Ућирчи)

Светли царе! Непријатељ је ту близу. Плашљивцем те називају, што се не указујеш, и с подсмехом вичу име твоје.

МУРАТ

(Плане)

Моје име с подсмехом? Оружје моје амо, показаћу им да сам још онај исти Мурат који се код Варпе тукао! С богом Маро!

(Тргне сабљу и оде средином, роб за њим)

МАРА

Сад сам сама! Сад се измиј, слободно тужно срце моје. Ти Боже видиш душу моју, ти ћеш ми за ово опростити! Нека ја и пропаднем, нека за ме изумру све радости овога света, нека ми се име у народу проклиње, ја се тешим тим: Да ћу, бар у нечем олакшати судбу бедног народа мога.

(Напољу вика. У бој!)

Ужасан бој бесни на пољу! Како ли ће се свршити? О Боже спаси ми оца и бедну браћу моју!

(Гледа на десно)

Ко је ово! О не, не, очи ме моје varaју, то није могуће!

ПРИЗОР 4.

Грѓура и Сивевана (с десна на лево, води II Роб)

II РОБ

Овамо, само овамо! Ја Вас водим у Султанов шатор!

СТЕВАН

О Гргуре, шта ће бити с нама, шта ли с нашим оцем?

ГРГУР

Уздајмо се у Бога драги брате!

II РОБ

Светла царице, Султан ми је зановедио да ове несрећне заробљенике к теби доведем!

МАРА

(За се)

О помркви на небу ти јарко сунашце, да не гледају ово очи моје.

СТЕВАН

Ово је царица? Је си ли ти царица? О смилуј се на мога брата.

МАРА

(Полећи им)

О драга!

(Тргне се за се)

Не, не, ово би их могло уморити!

(Гласно Робу)

Одведи их!

ГРГУР

Ко је то говорио?

СТЕВАН

Какав је то био глас? Дај, о дај, да га још један пут чујем.
Прозбори молимо те!

МАРА

(Даде Робу знак да их води)

II РОБ

Овде више никога нема. Хајте самном!

СТЕВАН

Овај глас био је тако слadak! О, дај да још мало овде оста-
немо!

МАРА

(За се)

О, ја несрећница!

II РОБ

Ходите! Ја ћу да Вас водим светлој султанији!

ГРГУР

Хајдмо брате.

(Одводи их лево)

МАРА

(Сама)

О драга браћо како сте несрећни. Никад вас више оставити
нећу!

С поља се чује борба.

I РОБ

(Ућирчи)

Светла царице, наша је војска на овом крилу узбијена, и Сул-
тан је заповедио да се одавде удаљим. Непријатељ тек што
није овде!

МАРА

Ја остајем уз браћу моју, па шта Бог даде.

I РОБ

Како заповедаш Светла царице! Ја сам своју дужност учинио!
(Оде)

Вика све ближе.

МАРА

(Сама)

Смрти се не бојим, она би само учинила крај беде мојој. Боже милостиви! Спаси ми бедног родитеља и несрећни царод мој! Мојим животом замени њихов!

(Клекне извади из недара крсти ише за љуби)

Вика у двору и зборбе чује се глас Ђурђев.

ЂУРАЋ

(С поља)

Не штедите никога, истребите му синове, браћу, жену и сестре његове!

(Улећу са голим мачем)

Ово је његов шатор! О хвала ти Боже!

(Опazi Мару)

Устај одавде жено! На овоме месту не помаже молитва!

МАРА

(Опazi оца и цикне)

Ах!!

ЂУРАЋ

Несрећнице, ко си ти?

МАРА

Родитељу мој!

ЂУРАЋ

Шта ја твој родитељ? Ти Ђурђа Бранковића кћи? Ти овде у Султановом шатору? То није могуће!

МАРА

Оче мили саслушај ме! Богом те заклињем саслушај ме!

БУРАЋ

Онемела несрећницо! Ти паложнице убице мога, који је дом мој разорио, који је браћи твојој очи ископао! Не, ти ниси моја кћи! Нити је могла српска мајка родити такво чудовиште! Бранковића кћи пре би дала живот свој, него што би се одметнула од оца, од браће, од рода и народа свога. Не, ти ниси моје дете! Ти си паклена машта која си облик њен позајмила да ме лакше обманеш! У пакао иди одкуда си и дошла!

(Полећии мачем на њу, у њом)

ПРИЗОР 5.

Грџур и Стеван (с лева)

ГРГУР

Смилуј се на нашу сестру.

СТЕВАН

Не дирај је драги бабајко и оиа је твоје дете!

МАРА

Ах, убиј ме родитељу! Само дај ми твој благослов!

БУРАЋ

Шта је то? Бедна децо зар и вас морадо овде паћи?

ГРГУР

Оче немој да нас још беднијим начиниш!

БУРАЋ

О децо моја како да вама што год одречем.

ПРИЗОР 6.

I СЛУГА

(Уђе брзо)

Господару Турци су се опет искупили и овамо се приближају, сам Султан их предводи, стави се опет на чело војсци господару, иначе нам могу победу из руке отети.

ЂУРАЂ

Не, то неће бити, ма да се и са самим паклом сдруже. Ви останите овде, децо, одмах ћу се вратити!

(Оде са слугама)

ГРГУР

Бог нека ти укрепи десницу родитељу!

I СЛУГА

(Враћа се)

Господари! Турци јако пагињу на ову страну, и господар ми је заповедио да Вас у наш табор одведем!

ГРГУР

Хајдемо брате! Хајдемо мила сејо!

СТЕВАН

Ја сам готов поћи ма куда! Само да сам са вама заједно. Хајдемо сејо!

МАРА

Ви идите, ја ићи не могу!

ГРГУР

Не можеш? А зашто? Какве су то речи?

МАРА

Отац ме је одбио од себе! Мени ништа друго не остаје него смрт!

ГРГУР

Његово ће те срце опет патраг примити. Та ти си зеница очију његових.

СТЕВАН

О ходи мила сејо, видећеш да ћемо ми још срећни бити. Ти ћеш нас водити по бапти, ти ћеш нам казивати како цвета цвеће, како су шарени лептирови, како је дивно сунце, кад седа! О, видећеш како ћемо још срећни бити!

МАРА

Ја вас љубим више него себе, пођите с Богом, мене оставите овде!

СТЕВАН

Ми без тебе ићи нећемо.

I СЛУГА

(За целе ове сцене, чешиће је излазио пољоље и излазио и улазио унутра, а сад уђе и јави њужно)

Већ је касно, касно!

ГРГУР

Касно? Како то?

I СЛУГА

О, господо наш несрећни господар!

СВИ

Шта је? Шта се догодило?

(С поља њужна свирка)

МАРА

Родитељу мили!

ПРИЗОР 7.

Бурађа (рањеног доводе војници) Лазар

ГРГУР

Где је, где је отац мој?

СТЕВАН

Одведите ме оцу моме!

БУРАЋ

Децо моја, синови моји!

ГРГУР

Шта се то догодило с тобом оче мој?

СТЕВАН

Говори бабо преклињем те!

БУРАЋ

Децо моја! Небо се већ задовољило мукама мојим! Ова ми рана смрт доноси!

ГРГУР, СТЕВАН, МАРА

Родитељу наш!

(С поља победна свирка мађарска)

БУРАЋ

Шта је то?

ГРГУР

То је победна свирка мађарска, а још ћеш ти живети родитељу драги.

ПРИЗОР 8

Секула, Владислав, ња војска мађарска и српска, Лазар и Велможе

СЕКУЛА

Господару српски радуј се, победа је опет на нашој страни.
Турци беже на све стране. Ми смо се осветили.

ЛАЗАР

О војводе, за њега нема више радости, нема више победе.
Смрт му ледена већ на челу стоји.

СЕКУЛА

(Погледа ња)
Заиста?

ЂУРАЂ

(Слабим гласом)

За мене нема више радости! Твоју руку овамо витеже!

(Секули)

Кажите моме пријатељу Јанку, да несрећног Деспота Српског
нема више – држите се Србаља! Ах! Ко је то покрај тебе?

СЕКУЛА

Ово је Владислав Хуњади, врсни син Јанков!

ЂУРАЂ

И твоју руку овамо! Поздрави ми оца твога, буди пријатељ
деци мојој!

ВЛАДИСЛАВ

Љубићу их као браћу своју!

ЂУРАЂ

Децо моја не бојте се, нећете бити остављени!

МАРА

А твоја кћи бабо и она је овде.

ЂУРАЂ

Моја Мара, моје несрећно дете! Бог те бла-го-сло-ви-о!
(Клоне)

ГРГУР, СТЕВАН, МАРА

Оче, слатки оче!

Сви поскидају каије и поклече.

ЗАВЈЕСА ЛАГАНО ПАДА

КРАЈ

ПОГОВОР

После *Црног Ђорђа* или *Заузеће Београда од Турака* Инштвана Балоба (приказано први пут у Пешти 14. септембра 1812), сигурно најзначајнији мађарски позоришни комад из српске историје је трагедија Кароља Оберњика (1815 – 1855) *Ђурађ Бранковић*. Оберњик је умро за време писања тог комада, а Ђула Буљовски га је довршио. Тај део је касније прерадио Габор (Гаврило) Егреш, велики глумац-трагичар, који је играо насловну улогу на првом приказивању *Ђурађ Бранковића* 16. јануара 1860. у Пешти. Занимљиво је да је Егрешују и касније ово била једна од најомиљенијих улога и да се за време једног његовог извођења (1866) срушио на позорници Nemzeti Színház-a, и после неколико часова умро.¹ Многобројна пештанска српска омладина масовно је дошла у позориште и бурним

¹ Инштван Потг: *Мађарске драме на српским позорицима*. Српско народно позориште у Новом Саду, Споменница 1861-1961, Нови Сад, 1961.

поздравима дочекала Егренија, обасувши га букетима цвећа и венцима. Том приликом, Српска омладина допела је Егренију и један венац са стиховима Лазе Костића. Песма је одмах штампана у *Српским новинама*, а после у првој збирци песама Лазе Костића (1873), а такође и у каснијим издањима.²

Пред српском публиком *Ђурађ Бранковић* је први пут приказан августа 1862. у Београду приликом гостовања дружине загребачког Народног земаљског казалишта под управом прослављеног Адама Мандровића који је тумачио насловну ролу. Загребачка премијера била је 14. децембра 1861, а комад је прерадио и превео Спиро Димитровић Котаранин. Почетком јуна 1862. ова глумачка дружина је била на дужој турнеји по градовима у српским земљама и гостовала са великим успехом у Великом Бечкереку, Панчеву и Земуну, а у Београд је стигла у време кад је у њему још владало неспокојство и несигурност после турског бомбардовања. Представе су праћене снажним манифестацијамама братства и слоге хрватског и српског народа,³ а ово гостовање сигурно је било и један од озбиљних подстрека у иницијативама на оснивању сталног позоришта у Београду.

-
- 2 Песму је штампао и Светислав Шумаревић у књизи *Позориште код Срба*, Београд, 1939.
 - 3 Поводом турнеје хрватске дружине по Војводини Јован Ђорђевић, тадашњи управни Српског народног позоришта у Новом Саду, а касније преводилац *Ђурађ Бранковића*, оштро се и неодмерено успротивио, у свом *Српском дневнику*, овом гостовању.

Од српских позоришта прво је новосадско Српско народно позориште ставило на свој репертоар овај комад, овог пута у преради и преводу Јована Ђорђевића и први пут га приказало 19. августа 1865. у Араду, где је гостовало. У Новом Саду је приказан тек 5. јуна 1866. јер је дружина до краја маја 1866. била на турнеји и за то време га је приказала у Великом Бечкереку, Старом Бечеју, Септомашу, Сомбору, Суботици, Баји и Вуковару.

Међутим, новосадска представа није наишла на сјајан пријем код позоришних рецензента, иако се поздравља чињеница да је *Ђурађ Бранковић* уопште преведен, а да је Јован Ђорђевић заслужан јер је својом прерадом учинио да комад има “пуно позоришног ефекта” (*Матица*, 1866).

Од 17. септембра 1867. до 14. јануара 1868. Српско народно позориште из Новог Сада гостовало је у Београду, а прва у низу представа био је *Ђурађ Бранковић*, историјска драма у 5 раздела, приказана код “Српске круне”. Улогу Ђурђа тумачио је Лаза Телечки, а Маре Милка Гргурова. Глумци су својом глумачком вештином измамили код београдске публике “бурно плескање”. Ђорђе Малетић у својој *Грађи за историју српског позоришта* вели како се “с овом дружином појави нова дуга на облачном Талијином пебу. За 4 месеца, до 15. јануара 1868. године Београд је уживао у пуном смислу...”⁴

Комад *Ђурађ Бранковић* имао је и “особиту част”, како каже Шумаревић, да се њиме отвори београдско Народно позориште 10. новембра 1868, у Сушићевој кући код “Енглеске краљице”, направљене за позориште, док не

4 Ђорђе Малетић: *Грађа за историју српског позоришта*, Београд, 1884.

буде готова зграда на Стамбол капији. Шумаревић у књи-зи *Позоришћие код Срба* истиче да је сасвим сигурно да је тај избор учинио лично Јован Ђорђевић, који је прерадио и превео комад. Њему је то право било дато на седници Позоришног одбора од 6. октобра 1868, када је одржана дванаеста одборска седница, на којој је Јован Ђорђевић предложио, да Одбор, “по оној основи која је изречена у пројекту закона позоришног, назначи: који ће се комади представљати у месецу новембру. Одбор је одлучио:

“Да се изузетно за новембар дозволи Јовану Ђорђевићу, да он сам назначи комаде који ће се у течају тог месеца играти. Но из обзира на жалост за кнезом Михаилом, гледаће да се не изигравају она комична дела која би вређала чувства.”

Дакле, приказивањем историјске драме у 5 раздела *Ђурађ Бранковић* Кароља Оберњика у преводу и преради Јована Ђорђевића почело је са радом Народно позориште у Београду. Самом извођењу комада претходио је пролог - беседа Милорада Поповића Шапчанина, секретара Позоришног одбора, а изведена је и *Српска уверишира* Драгутина Реша. Представа је режирао Лазар Поповића, а глумачка подела је била готово идентична са новосадком, јер се половина ансамбла СНП у Новом Саду приклонила новооснованом позоришту у Београду. Само извођење, како је то било и приликом претходних, било је врло лепо примљено и од публике и од позоришне критике, али рецензенти пису били задовољни, као и раније, Оберњиковим комадом. Навешћемо само неке критичке опаске:

“...Ни један карактер није историчан; што је онако непријатно дирнуо публику неистинити карактер кћери Ђурђевог Маре, а што нема јединства...” (1862)

“...Ђурађ Бранковић, и ако је врло брижљиво израђен, и ако су му многи трагични моменти из осетљива срца потекли и с великим ефектом на позорници изведени — опет у нама производи у опште непријатан утисак што видимо српског владаоца не само највећом несрећом слоњена, него и понижена: што видимо *српски народ ујућен на пријатељској маџарско, али не на равноправни савез двају самостјалних народа, него некако под окриље несрећом још не скрханога, дакле моћнијега суседа...*” (1862)

“...Ђурађ Бранковић као драмски карактер не вреди много... Сва му је јачина у големој тузи уцвеленог оца. Кривица је на песнику, који не замрсује радњу да патња и пропаст Бранковићева драмска и трагична буде...” (1866)

“...Упркос свима мапама претстава је испала округла. Драма, иначе, сама за себе непријатна је за српско срце, јер ту видимо нашу стару владалачку Бранковићеву породицу у великом понижењу и највећој беди. Нека она остане неко време у нашем репертоару, па ће добро бити, да се с другом замени...” (1868)

“... Ова се драма тако противи и повјести и умјетности, а тако се слаже с познатом охолости мађарском, да би се човјек чудио, како се је могла оваква крпарија трагичне умјетности довући на наше позорнице... Тога би нехајства морало нестати, кад би прошлост наша садашњем нараштају познатија била: та би трагедија морала изчезнути из храма Галијина, кад би ми увиђали, да јој писац или није познавао повјести Ђурђа Бранковића и његова времена, ил да ју је хотимце у прилог мађарских тежња а на поруку наше повјести и на уштрб умјетности драматичне изоначно... Како је писац драме помађарени Словак, кому имена не знам, и његова прикрпина за 4 и 5 чин, Мађар Ег-

реши, орисао Ђурђа као глупана, синове му као мутљаке: тако нам је и народ српски предочио као бене, које незнаду ништа друго него викати: живели Мађари, а државнике српске као лутке, које знаду само климати да или не!...” (1869)

И поред неповољних оцена *Ђурађ Бранковић* се, с незнатним прекидима, одржао дуги низ година на репертоарима повосадског и београдског позоришта. Тако се, на пример на репертоару Српског народног позоришта у Новом Саду одржао све до 1910. Народног позоришта у Београду до 1908, а насловну ролу преузима прво Тоша Јовановић, коме је ово била једна од најдражих и највећих креација, потом Димитрије Ружић. Посебно је занимљиво да је *Ђурађ Бранковић* извођен приликом глумачких јубилеја или корисница (Тоше Јовановића - 1883, Димитрија Ружића - 1910), пригодних свечаности (приликом откривања споменика Кнезу Михаилу - 1882, прослава 25-годишњице Народног позоришта у Београду - 1894, у част рођења краља Александра I), угледних гостију (у част гостију из Угарске - 1890, у част краљева госта грофа Хуњиадија - 1891) итд.

Под утицајем репертоара сталних српских позоришта комад се палазно и на репертоару разних српских путујућих и дилтантских дружина, па је тако био опште познат и широј позоришној публици у другој половини 19. и почетком 20. века.

Олга Марковић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41–2

ЂОРЂЕВИЋ, Јован

Ђурађ Браковић : историјска драма у 5 чинова /
написао Кароль Оберњик ; превео и прерадио
Јован Ђорђевић. – Београд : Музеј позоришне
уметности Србије, 2005 (Петроварадин : Алфаграф).
– 77 стр. ; 15 см. – (Библиотека Драмска баштина ;
коло 12, књ. 2)

Тираж 300. – Стр. 72–77 : Поговор / Олга Марковић.

ISBN 86–80629–35–9

1. Оберњик, Кароль

COBISS.SR ID 126887948

Библиотека
ДРАМСКА БАШТИНА

ДВАНАЕСТО КОЛО

Књига 1
ВУЧИЋЕВЦИ И КЊАЖЕВЦИ
Ђорђе Малетић

Књига 2
ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ
Карољ Оберњик

Књига 3
ПОТУРИЦА
Иван Кукуљевић Сакцински

Књига 4
ЦРНОГОРСКА ОСВЕТА
Ј. Ц. и О. В.

Књига 5
РАДНИЧКА ПОБУНА
Еде Сиглигети и Шандор Балаш

97886801629353

